

2007 seçimleri ve Aleviler

Alevi oyları CHP için çantada keklik mi?

Muhtemelen son krizlerin de etkisiyle CHP'de Alevi oyu yoğunlaşması sürecektir. Ancak 1980'den sonra oluşan eğilimin devam edeceği ve Alevilerin 1970'lerde görüldüğü gibi blok halinde CHP'ye oy vermeyeceği, oyların Türkiye'de genel oy verme eğilimlerinden farklı bir yoğunlaşma içinde olsa bile sol ve sağ partilere dağılabileceği öngörülebilir. Aleviler içinde artık iyice netleşen bir sınıfsal kültürel ayrışma sözkonusudur, Alevileri klasik anlamda bir cemaat yapısı içinde görmek doğru değildir. Dolayısıyla her Alevinin aynı partiye oy vermesi beklenemez. Zaten böyle bir durum hiçbir zaman olmadı.

Seçimde MHP'ye Alevi yönelimi olacak mı?

Alevilerden ciddiye alınabilecek oranda bir kitlenin MHP'ye oy vereceğini tahmin etmiyorum. Alevilerin önemli bir bölümü azınlık olma bilincine sahiptir ve Türk-Kürt Alevileri arasında dayanışma duyguları yüksektir. Bu durum radikal bir şekilde azınlık karşıtı söylem benimseyen herhangi bir siyasi harekete Türk Alevilerin yönelmesini engellediği gibi Kürt Alevilerin Kürt milliyetçiliğine eğilim duymasında da engel teşkil etmektedir. Diğer bir önemli nokta Alevilerle ilerici ve sol akımların geçmişe dayanan ilişkileri ve bunun yarattığı aşırı milliyetçiliğin etkilerine engel olan kültürel yapıdır. Tüm bunların yanısıra 1970'lerde Alevilere aşırı milliyetçilerin saldırılarının anısının etkisinin geçerli olduğu da eklenmelidir. MHP ve BBP bu geçmişle hesaplaşmadan Alevilerden oy bekleyemez.

AKP'ye oy verecekler mi?

Cumhuriyetin laiklik politikaları sayesinde toplumsal hayatta yer edinen Aleviler için, Sünni tahakkümü kaygısı en önemli kaygılardan biri, hatta en önemlisidir. AKP'nin bu kaygıyı izale etmesi oldukça güç olacaktır. RP'li belediyeler döneminde yaşanan sürtüşmeler Sivas olayları vs. hesaba katılınca AKP'nin durumu MHP'ye benzemektedir. Hiç olmazsa bu seçimler öncesinde AKP'nin geniş Alevi kitleleri nezdinde güven tesis etmesi çok güç olacaktır. Zaten görünürde böyle bir politikası da bulunmamaktadır.

Aleviler laikliğin garantisi mi?

Aleviler, bir dinsel azınlık olarak, toplumsal konumlarını korumak için laik bir sisteme ihtiyaç duymaktalar. Bu anlamda laikliğin toplumsal tabanını oluşturan en önemli gruplardan biri de Alevilerdir. Bu soru tersinden de alınabilir laiklik Aleviliğin eşit yurttaş olmalarının garantisidir. Ancak Türkiye'de uygulanan şekliyle laikliğin Alevilerle Sünnileri eşit kılmadığı, Alevilerin laikliğin tek sigortası olarak İslamcı gruplara hedef olarak gösterilmesinin birçok Aleviyi rahatsız ettiği de unutulmamalıdır. Bu Aleviler laikliğe herkesin ihtiyacı olduğunu ve bu konudaki bir mücadeleye ancak bir dayanışma ilişkisi içinde girişebileceklerini hedef olarak gösterilmekten rahatsız olduklarını defalarca belirttiler.

Kaç Alevi var? Farklı anketler birbirlerinden çok farklı sonuçlar veriyor.

Bu konu siyasallaşmış bir konudur. Dolayısıyla Alevi nüfusu tahminleri, tahmin yapan kişinin siyasi duruşunu göstermektedir. İslami muhafazakar gruplar rakip ve tehdit olarak gördükleri

Aleviler için bu tahmini olabildiğince düşük tutmakta, Alevileri laikliğin bekçisi olarak göstermek isteyenler ve Alevi lobiciliği yapanlar grubu nerdeyse azınlık olmaktan çıkaracak denli abartılı tahminlerde bulunmaktalar. Sanırım gerçek bu iki ucun arasında bir yerde % 15 % 25 aralığında biryerlerde olmalı. Köy envanterleri ve bazı gözlemler de bunu destekler görünüyor. Ancak, her ne olursa olsun, Alevilerin Türkiye'nin hemen her yerine dağılmış, yerli olarak yaşayan ve en büyük azınlık olduğu yönünde bir saptama yapabiliriz.

Aleviler artık köylü değil kentli mi?

Köyden kente ve yurtdışına göç en önemli olgu olarak ele alınmaksızın günümüz Aleviliği anlaşılabilir. Bu göç sadece niceliksel olmakla kalmayıp niteliksel bir önem arz etmektedir. Çoğunlukla eğitime ve eğitilmiş insanlara değer veren kırsal bölgelerde yaşayan Alevilerin, genel olarak onlara yakın bölgelerde yaşayan Sünnilere göre eğitim düzeylerinin yüksek olduğu ve bu bağlamda kentli değerlerle önemli ölçüde tanıştıkları da unutulmamalıdır.

Aleviliğin merkezi Hacı Bektaş mı Berlin mi?

Her ikisi de, daha doğrusu büyük Alevi kolonilerinin yaşadığı ve örgütlendiği Ankara İstanbul da Aleviliğin merkezleri olarak kabul edilmelidir. Alevi cemevlerinde sıkça görülen Ali Hacı Bektaş Atatürk resimleri ve başka resimler simgesel anlamda kaynaklar ve merkezler hakkında bize fikir vermektedirler.

Ortadoğu'da Şiilik şahlanırken Aleviler yapbozun neresinde?

Bu yapbozun içinde Aleviler bulunmamaktadır. Ortodoks Şiilerle Aleviler arasında çok uzun zamandan beri süregelen çok büyük neredeyse uzlaşmalarını olanaksız kılan farklılıklar bulunmaktadır. Teolojik açıdan Şiiliğin Ortodoks Sünniliğe daha yakın olduğu dahi ileri sürülebilir. İran İslam devrimin Aleviler arasında yankı bulmayı çok marjinalde olsa Sünni İslamcı hareketleri etkilemiş olması da bunun bir göstergesidir. Alevilerin şu an için önemli bir ilişkileri olmayan benzer heterodoks Şii gruplarla, Arnavut Bektaşileri, Suriye'de yaşayan Nusayrilerle Irak ve İran'da bulunan Ehli Hakk cemaatleriyle, ilerleyen yıllarda daha sıkı ilişkiler kurması belki beklenebilir. Bu ilişki de, eğer kurulursa, siyasi değil kültürel bir ilişki olacaktır.

Alevi Sünni evliliklerinden doğan çocuklar nasıl bir kimlik oluşturuyor.

Bu sözkonusu ailenin yapısına ve kişinin kimlik stratejisine göre değişmekte olduğu görüşündeyim. Aile içinde Alevi ve Sünniliğin temsil ettiği varsayılan değerlerden hangisinin öne çıkarıldığı önemli. Aleviliğin kurumsal yapısının sarsılmasına karşın Sünniliğin böyle bir değişim geçirmediği ve hakim mezhep olduğu gerçeğinden hareketle Sünniliğe asimilasyonun hakim olacağı varsayılabilir. Ancak Aleviliğin günümüzde esas olarak ilerici ve sol gruplarla akültürasyon süreci yaşayarak hep canlı kalmış ve modernleşmiş kültürel değerleriyle yaşadığı ve örneğin Alevi müziği aracılığıyla cemaatin dışına da yayıldığı göz önünde tutulursa karma evliliklerden doğan çocuklar için Aleviliğin de önemli bir çekim merkezi olabileceği ve birçok durumda böyle olduğu unutulmamalıdır. Alevi-Sünni evlilikleri yeni, büyük ölçüde son onyılların bir ürünüdür. Bu konuda her iki cemaatteki katı tutumlar oldukça yumuşamıştır. Bu tür evliliklerin artmasının hoşgörüyü arttıracığı kesin.

Aleviliğin etnik kimlik olduğunu öne sürenler ne istiyor?

Ne istediklerini kendilerine sormak lazım. Ancak sosyolojik anlamda Aleviliğin bir etnik kimliğe benzediği doğrudur. Birçok araştırmanın gösterdiği gibi ve kentsel alanlarda Alevilerin ortak ibadet edebileceği tek yerler olan cemevlerinin sayısını ve gidenlerin az olmasından gözlemleyebileceğimiz üzere Aleviler arasında son on yıllarda dinsel pratikler azalmış kültürel unsurlar daha ön plana çıkmıştır. Etniklik konusunda, ateist olduklarını ifade eden Alevilerin bile kendilerini Alevi olarak tanımlamaları örnek olarak verilebilir. Alevilik bir din midir, mezhep midir, tarikat mıdır, yaşam tarzı mıdır, felsefe midir vs. sorularının yanıtı sanırım hepsidir olacaktır. Cemevlerinde asılı resimlerin simgesel olarak gösterdiği gibi, tarihi boyunca Aleviliğe birçok unsur eklenmiştir ancak yeni gelen bir unsur eskisini ortadan kaldırmamıştır. Dolayısıyla Aleviliği çok boyutlu bir olgu olarak ele almak gerekir, çeşitli gruplar eğilimlerine göre bu boyutlardan herhangi birini öne çıkarıp Aleviliği bu boyutuyla tanımlamaktalar.